ЩЕ ТІЛЬКИ 3 ДНІ ДО ВІДКРИТТЯ ПАМ'ЯТНИКА ТАРАСОВІ ШЕВЧЕНКОВІ У ВАШИНГТОНІ 27-ГО ЧЕРВНЯ 1964. НЕ ЗАБУДЬТЕ СПОМ'ЯНУТИ!

І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь ...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N.J. 07303
HEnderson 4-0237
HEnderson 4-0807
УНСоюз: HEnderson 5-8740
— Тел. з Ню Йорку: —
BArcly 7-4125
УНСоюз: BArcly 7-5337

РІК LXXI. Ч. 118. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, WEDNESDAY, JUNE 24, 1964 10 ЦЕНТІВ — 10 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, СЕРЕДА, 24-го ЧЕРВНЯ 1964 No. 118. VOL. LXXI.

ДВАЙТ Д. АЙЗЕНГАВЕР, 34-ИЙ ПРЕЗИДЕНТ З'ЄДНАНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ, ВРОЧИСТО ВІДКРИЄ ПАМ'ЯТНИК Т. ШЕВЧЕНКОВІ У ВАШИНГТОНІ ЦІЄЇ СУБОТИ, 27-ГО ЧЕРВНЯ

Вашингтон. — Двайт Д. Айзенгавер, 34-ий президент З'єднаних Держав Америки, який 13-го вересня 1960-го року підписав схвалений раніше Конгресом ЗДА закон про поставлення пам'ятника Тарасові Шевченкові на публічній площі в столиці країни, відкриє цей пам'ятник під час найбільшої врочистости в суботу, 27-го червня 1964-го року, о год. 1-ій пополудні — інформує в останній хвилині президент Українського Конгресового Комітету і заступник голови Комітету Пам'ятника Шевченкові, проф. Лев Добрянський. Попередній, 33-ій президент ЗДА Гаррі С. Труман, очолює Комітет Почесних Спонзорів Пам'ятника Шевченкові. Б. президент Айзенгавер, який був головним командантом альянтських збройних сил у боротьбі за волю і справедливість під час другої світової війни та опісля, по війні, президентом Колюмбійського університету в Ню Йорку, поєднує своєю особою всі ті ідейні елементи, що їх оспівував у своїй творчості та про здійснення яких мріяв, боровся і терпів Тарас Шевченко. Тим то й відкриття пам'ятника Тарасові Шевченкові в столиці Америки Двайтом Д. Айзенгавером матиме своє глибоке значення та свою велику символіку і причиниться до досягнення тієї мети, яку має пам'ятник: звеличення і прославлення Кобзаря України та вселюдського співця волі і незалежности у 150-річчя його народження.

СУД ЗАКІНЧИВ СЕСІЮ РІШЕННЯМ В СПРАВІ ПАШПОРТІВ, СТРАЙКІВ І СУДОВИХ ЗІЗНАНЬ

Вашингтон. — Найвищий Суд ЗДА в останньому дні цьогорічної сесії 21-го червня подав до відома кілька важливих рішень, які мають загальне значення, бо є новим вияснениям конституції цієї країни. І так Найвищий Суд більшістю 6-ох до 3-ох голосів вирішив, що незаконним є закон про безпеку з 1950-го року, ухвалений Конґресом, згідно з яким члени підривних організацій, отже і Комуністичної партії, мають реєструватися в Контрольній Раді підривної діяльности. Ті члени наражені тоді на різні обмеження своєї діяльности, в тому вони не мають права на виїзд поза Західню Півкулю. Рішення Найвищого Суду ЗДА твердить, що прийнятий Конґресом закон не є згідний з Конституцією. Цікаве що в 1961-му році Найвищий Суд вирішив був, що члени Комуністичної партії мають реєструватися згідно із законом. Але тоді Суд не вирішував справи, чи законною є справа кари за приналежність до комуністичної організації. Відмова видання пашпорту є карою для комуністів. Рішення Суду в цій справі відчитав суддя Артур Дж. Ґолдберґ, а опінію меншости укладав суддя Том Кларк, до якого приєдналися судді Джан Маршалл Гарлен і Байрон Вайт. Найвищий Суд вирішив того ж дня справу засудів в південних стейтах тих осіб, які так званим сидячим страйком протестували проти расового обмеження в ресторанах та в інших публічних бизнесах. Суд визнав незаконним засуд 42-ох осіб за сидячий страйк. Але Суд не вирішував цієї справи в ширшому значенні, бо саме тепер Конґрес ухвалює новий громадянський закон, який уважатиме злочином расову обмеженість в готелях, ресторанах, спортових площах та пляжах. Суд має в найближчій сесії вирішувати справу дальших відкликів в цій справі, і тоді він має встановити, чи вже сама Конституція забороняє расову сеґреґацію в ресторані. Найвищий Суд вирішував ще одну справу, а саме встановив великі обмеження щодо зізнань злочинців в судових розправах. Суд вирішив більшістю 5-ох до 4-ох голосів, що поліція повинна при переслухуванні злочинця допустити його адвоката, або принаймні поінформувати його про те, що його слова можуть бути ужиті проти нього на судовій розправі. Це рішення матиме велике значення в цілій країні, бо всякі переслухання на поліції мають відбуватися при оборонцях підсудного. Суддя Байрон Р. Вайт виступав проти цього рішення, кажучи, що воно пошкодить здійснюванню законів, а не допоможе знаходити правду. Суддя Блек сказав, що на основі цього рішення треба б звільнити з тюрми чисельних злочинців, засуджених на основі їх зізнань. 22-го червня закінчилась сесія Найвищого Суду ЗДА, і нова сесія почнеться аж в жовтні ц. р.

Південні демократичні провідники заявляють, що не будуть здійснювати громадянського закону

Ню Йорк. — Переведені опитування в 11-ох південних стейтах виявляють, що деякі південні демократичні провідники не будуть здійснювати ухваленого в Сенаті закону про охорону громадянських прав. Інші займають вичікуюче становище, а є й такі, які гадають, що за кілька років Конґрес відкличе цей закон, який цього року ухвалює. Губернатор Алабами Джордж С. Воллес заявив на пресовій конференції в Ролі, в Південній Каролайні, що не є „його справою здійснювати цей закон. Це мусітиме робити Департамент Справедливости, як виконне крило уряду, а, можливо, також і армія. Я не можу здійснювати такий закон, який зажене до тюрми того фризієра, який не схоче обголити неґра. Це має робити поліційна держава, а не я", — казав губернатор Воллес. Представник шкільництва в Аркенсо в Літтел Року, де в 1957-му році військо силою вводило учнів до школи, заявив, що він займає становище вижидання, що з того вийде. В Джорджії в місті Атланта численчі власники ресторанів вже відкрили свої підприємства для неґрів, але один заявив, що він піде до тюрми, але не впустить чорних до свого ресторану.

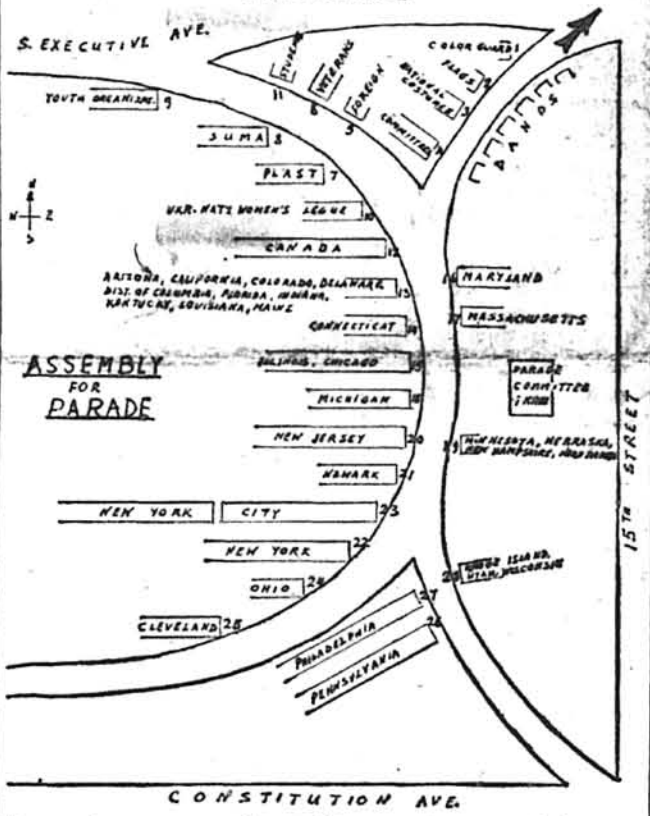
Гострий виступ Діркcена проти Ґолдвотера

Вашингтон. — Під час кінцевих дебат над законопроєктом про оборону громадянських прав промовив провідник республіканців в Сенаті сенатор Еверест МекКінлі Діркcен, який гостро виступив проти головного республіканського претендента на номінацію на президентського кандидата сенатора Беррі Ґолдвотера. Ґолдвотер сказав, що він голосує проти цього закону, бо він є „протиконституційний", і може довести до „поліційної держави". Під час промови в Сенаті сенатор Діркcен висміював становище Ґолдвотера, дивлячись на нього, хоч і не заз...ючи арізонського сенатора по імені. Діркcен казав, що був час, коли „протиконституційним" називали закон про працю дітей, а пізніше так само означували закони про мінімальну заробітну платню, про нефальшування харчів і ліків та про соціяльне забезпечення. Діркcен згадав про те, що 10 південних губернаторів домагалися ухвалення закону про громадянські права, і що між ними був і губернатор стейту, з якого походить сен. Ґолдвотер.

● **Сенатор Беррі Ґолдвотер, найповажніший кандидат на номінацію на республіканського кандидата, в суботу, 27-го червня віддає свою 19-річну доньку Анну за посередника в торгівлі реальностями Ричарда Арлена Голта з Санта Ана в Каліфорнії. Шлюб відбудеться в Триниті Протестантській Церкві у Фініксі, Арізона.**

● **Цього року найб...шою популярністю серед академічних шкіл втішається директор Корпусу Миру і керівник програми поборювати нужду в цій країні Серджант Шрайвер, який промовляв на закінченні шкільного року в 13-ох коледжах і університетах та дістав 13гонорових докторатів. Президент Джансон промовляв в 6-ох академічних школах і дістав 5 гонорових докторатів.**

ВІД ПАМ'ЯТНИКА ВАШИНГТОНОВІ — ДО ПАМ'ЯТНИКА ШЕВЧЕНКОВІ

Напрям і порядок маніфестаційного походу, що відбудеться перед відкриттям пам'ятника Тарасові Шевченкові у Вашингтоні цієї суботи, 27-го червня 1964, від пам'ятника Вашингтонові до пам'ятника Шевченкові. На цьому пляні, приготованому Порядковою Комісією Комітету Пам'ятника Шевченкові, позначене місце збірки та порядок у якому похід формуватиметься та йтиме до пам'ятника Шевченкові.

500 осіб прибудуть до Вашинґтону з Бостону й околиць

Бостон, Мас. — 500 осіб прибудуть з Бостону й околиць на відкриття пам'ятника Т. Шевченкові у Вашинґтоні. Осередок СУМА і Станиця Пласту беруть організовано участь. Автобуси від'їжджають у п'ятницю о 7:45 вечера з Джемейки-плейс. Виїздом керує з рамени УККА Б. Смолинський. Багато громадян їдуть власними автами. Мала громада з сусіднього Сайлему посилає на свято у Вашинґтоні 40 осіб, замовивши автобус. Співробітник УККА О. Щудлюк розіслав місцевим американським газетам та радіовисильням повідомлення про відкриття пам'ятника 27 червня у Вашинґтоні.

Фордова Фундація пожертвувала $25 мільйонів на Нюйоркський університет

Ню Йорк. — Нюйоркський університет дістав найбільшу в історії пожертву від однієї інституції — $25 000 000 від Фордової Фундації. Але ця пожертва зроблена під однією умовою, що університет мусить із інших джерел дістати три рази стільки долярів, це значить $75 000 000. Ця велика сума має бути на розбудову університету.

ЩЕ ПРО П'ЯТИЙ НАУКОВИЙ З'ЇЗД УКРАЇНСЬКИХ ЛІКАРІВ

Ню Йорк. — У доповненні до вчорашнього повідомлення про П'ятий Науковий З'їзд Українських Лікарів Америки й Канади, який відбувся з кінцем минулого тижня, в суботу й неділю 20 і 21-го червня 1964 р. в приміщеннях готелю „Комадор", додати б ще, що учасників З'їзду вітав голова Метрополітального Відділу Українського Лікарського Т-ва Північної Америки д-р Богдан Шибунчак, а відкрив З'їзд формально голова УЛТ ПА д-р Мирон Зарицький, підкреслюючи в своєму вступному слові, що З'їзд має не тільки поважний науковий, але й політичний характер, бо відбувається в українській мові та в українській атмосфері, а УЛТ ПА видає рідною мовою фаховий „Лікарський Вісник", чого немає в самій Україні. Під час бенкету з'їзд вітали, крім названих у вчорашньому повідомленні, що полк. Шпірук, репрезентуючи Т-во Прихильників УНР в ЗДА.

ДВАЙТ Д. АЙЗЕНГАВЕР

Шевченківська виставка у Вашинґтоні

27-го червня увечері, в залі National Guard Armory", де відбудеться заключний урочистий бенкет, буде відкрита ювілейна Виставка культу Т. Шевченка, що її організує, на доручення Екзекутиви КПШ, д-р Олександер Соколишин у співпраці з ред. Кравцевим, інж. Трембіцьким та п. Василем Харуком. Виставка займе приблизно 25 довгих столів. На ній будуть показані експонати, що стосуються культу Тараса Шевченка між українцями за океаном і в Західній Европі, а також і в Україні. Між експонатами — поштові марки з України, Болгарії, Чехо - Словаччини, багато марок видання різних українських організацій на еміґрації, пам'яткові Шевченківські видання, портрети Т. Шевченка, ілюстрації до його творів, листівки, пляками, картини, погруддя Кобзаря, повні видання творів Т. Шевченка, „Кобзарі", видані в різних країнах, Хронологія Шевченкіяни англійською мовою, Шевченкіяна НТШ та УВАН, зразки видань творів Т. Шевченка різними мовами світу та ін.

НАДЗВИЧАЙНЕ, ВАШИНҐТОНСЬКЕ ВИДАННЯ „СВОБОДИ"

З нагоди великої врочистости відкриття пам'ятника Тарасові Шевченкові у Вашинґтоні в суботу, 27-го червня 1964, „Свобода" випускає з цією датою своє надзвичайне, вашинґтонське видання, присвячене виключно цій події — врочистостям відкриття пам'ятника і Тарасові Шевченкові. Це надзвичайне видання „Свободи" матиме 32 сторінки — чотири секції по вісім сторінок, при чому одна секція з 8 сторінок надрукована українською мовою, а три секції — 24 сторінки англійською мовою, з думкою, щоб американцям та всім нашим англомовним співгромадянам дати якнайбільше вісток та інформацій про Шевченка і про пам'ятник у зрозумілій для них мові. На 32 сторінках цього надзвичайного, вашинґтонського видання „Свободи" надруковано — крім основного життєпису Шевченка, написаного проф. Кларенсом Меннінґом, гостинної редакційної статті проф. Лева Добрянського, багатющу збірку статтей, інформацій та ілюстрацій про Шевченка, його творчість та його значення і вартість для українського народу та для людства, як і численні інформації відносно пам'ятника Шевченкові у Вашинґтоні та про пам'ятники для нього в Україні і в світі. В цьому числі подані також потробиці про відкриття пам'ятника у Вашинґтоні та зв'язані з цим імпрези. Це число, як згадано на іншому місці, не буде вислане поштою для всіх передплатників з уваги на висилкові комплікації, натомість кожний зможе його набути в столиці за ціну тільки 25 центів.

УНС І „СВОБОДА" В ЦЬОМУ ШЕВЧЕНКІВСЬКОМУ ТИЖНІ

З уваги на найбільшу врочистість відкриття пам'ятника Тарасові Шевченкові у Вашинґтоні цієї суботи, 27-го червня 1964, та з бажання дати нагоду всім своїм урядовцям виїхати своєчасно до Вашинґтону і взяти участь у цих урочистостях, Головна Канцелярія УНСоюзу та В-во „Свобода" будуть закриті в п'ятницю, 26-го червня, на передодні врочистостей. Крім цього, „Свобода" не появиться з датою четверга, 25-го червня, з уваги на те, що в середу, 24-го червня, коли це число мало б друкуватися, буде друкуватись остання секція великого, 32-сторінкового спеціяльного вашинґтонського видання „Свободи", присвяченого вцілості Т. Шевченкові та врочистостям відкриття пам'ятника. Крім сьогоднішнього та спеціяльного, вашинґтонського видання, в цьому тижні появиться ще тільки одне число „Свободи", що друкуватиметься в четвер, 25-го червня, з датою п'ятниці, 26-го червня, та матиме останні інформації про відкриття пам'ятника та зв'язані з цим імпрези. Спеціяльне вашинґтонське видання „Свободи" не буде розіслане поштою всім передплатникам і його можна буде набути вже в п'ятницю ввечері і впродовж суботи у Вашинґтоні в ціні $0.25 за примірник.

ПРЕМ'ЄРИ ТУРЕЧЧИНИ І ГРЕЦІЇ У ВАШИНҐТОНІ В СПРАВІ КІПРУ

Вашингтон. — Турецький прем'єр, 79-літній кол. генерал Ізмет Іноні, прилетів американським військовим джетом в минулу неділю на летунську військову базу у Вірджінії, звідкіля гелікоптером перевезено його, його дружину і шістьох його співробітників до Вільямсбурґу, де він переночував та в понеділок, 22-го червня, прибув до Вашинґтону на нараду з президентом Джасоном у справах Кіпру. Річ іде про затяжний спір між кіпрськими греками, які становлять більшість і нетолерантно відносяться до меншинної турецької людности, та про становище Туреччини до цієї справи. Туреччина двічі приготовлялась до висаду на Кіпрі та до збройної інтервенції у користь своїх кіпрських земляків, але ЗДА рішуче цьому спротивились. Тепер Ізмет Іноні прибув до Вашинґтону на запрошення президента Джансона. В середу цього тижня має прибути грецький прем'єр Георґ Папандреу для сепаратних розмов з президентом Джансоном у тій самій кіпрській справі. Президент Джансон, за твердженням газет, не ставив ніякої конкретної пропозиції на розв'язку кіпрської проблеми, а тільки переконував турецького прем'єра і його міністра закордонних справ Ферідуна Еркіна, що вони повинні нараджуватись спільно з грецькими лідерами та шукати з ними компромісу у безпосередніх розмовах. Перша розмова президента Джансона з турецьким прем'єром Ізметом Іноні тривала в минулий понеділок 50 хвилин. Опісля продовжувано нараду за обідом у Президента. Вечером відбулось прийняття в турецькій амбасаді. Вирішні розмови передбачено на вівторок 23 червня перед полуднем у Державному Департаменті, де прибулі грецькі державні мужі мали нараджуватися з державним секретарем Діном Раском і його заступником Джорджом Боллом, який недавно їздив до Атен і Анкари з дорученням президента Джансона та завіз запрошення обом тамошнім прем'єрам. Ізмет Іноні заявив: „Ми є за мир, але відомо, що тривкий мир не можливий, якщо він не опертий на справедливості". Турки мають жаль до Америки, що вона буцім-то занадто „м'яка" у відношенні до кіпрсько - грецького президента Макаріоса і до Греції, яка підтримує Макаріоса. Турки закидають Макаріосові, що це він є спричинником цілої кризи, бо на власну руку, односторонньо, порушив та згодом цілком уневажнив міжнародний договір в справі Кіпру й уневажнив кіпрську конституцію, а все це тільки для того, щоб скасувати права тамошніх турків. Турки закидали кіпрським грекам фізичне винищування 100.000-ої турецької меншини на Кіпрі. В останніх днях ситуація знову загострилась і ускладнилась, бо крадькома приїхав на Кіпр з Греції генерал Георґ Ґрівас, колишній командант кіпрсько - грецького революційного підпілля проти британської адміністрації. Турки взяли були тоді сторону Британії і вважають Ґріваса за свого смертельного ворога. Вони переконані, що Ґрівас дістав місію реорганізувати в сильну здисципліновану „приватну армію" всіх узброєних кіпрсько - грецьких цивілістів — для генеральної атаки проти турків. Турецька преса гостро атакує Америку й погрожує виступом Туреччини з НАТО та зворот в сторону СССР, з яким, мовляв, треба підписати пакт неаґресії. Офіційні турецькі чинники заперечують, наче б турецька політика могла відвернутись від Заходу.

Британія посилює свої збройні сили на Півдні Азії і в Океанії

Лондон. — Британський уряд рішив вислати „символічну" військову частину до Південного В'єтнаму для задемонстрування своєї солідарности з американською політикою в обороні тамошньої волі проти комуністичних партизанів. І хоч та військова частина не матиме значення з погляду стратегії, проте — за думкою західніх коментаторів — причиниться до підкреслення західньої солідарности в справі ситуації на Південній Азії. Британія, як відомо, визнала комуно - китайський режим і зберігає з ним дипломатичні взаємини, але є проти завойовницьких затій Пейпінґу. Так само, Британія скріпить свої військові сили у рішлив вислати „символічну" вересня минулого року стало складовою частиною Маляйзії. З уваги на малі збройні сили тієї південно - азійської держави, Британія зобов'язалась боронити її проти чужинецької агресії. Три дні тому скінчилась невдачею конференція в Токіо між президентами Філіппін, Індонезії і прем'єром Маляйзії: індонезійський президент Сукарно відмовився відкликати з Північного Борнео своїх вояків, яких вислав туди для ведення партизанської війни проти Маляйзії і відмовився припинити ті воєнні дії. Тому Маляйзія і Британія рішили повести енергійну військову акцію проти індонезійських партизанів.

Совєти протестують проти цивільних летів з Ню Йорку до Західнього Берліну

Москва. — Совєтський Союз запротестував проти цивільної безпосередньої летунської комунікації між Ню Йорком і Західнім Берліном. Совєтський уряд зголосив до американської амбасади в Москві офіційну ноту, в якій він твердить, що лети машин „Пан Амерікен Ворльд Ейрвейс" є „нелеґальні", бо мусять бути узгіднені з „суверенним" східньо - німецьким урядом. Однак Британія, ЗДА і Франція стоять на становищі, що Совєти не мають права обмежувати летів, які відбуваються здовж трьох, узгіднених у договорах наприкінці останньої війни, летунських коридорах. Ті летунські коридори лучать Західній Берлін із Гамбурґом на півночі Ганновером посередині та Франкфуртом на півдні. „Пан Амерікен" користується середущою лінією. Совєти твердять, що для Західнього Берліну не „істотні" будь-які летунські комунікаційні зв'язки, які переступають кордони Західньої Німеччини. ЗДА відкинули совєтську ноту.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893

Ukrainian Newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by Ukrainian National Association, Inc., 81-83 Grand Street, Jersey City, N.J. 07303

Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provide for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.

Передплата: На рік — $12.00; на пів року $6.25; на три місяці $3.25. — В Джерзі Сиґі і закордоном: — На рік $14.00; на пів року $7.50; на три місяці $4.00. — Для членів У. Н. Союзу, чоловіків і жінок — 65 центів місячно. — За кожну зміну адреси платиться 10 центів. Чеки і mone orders виставляти на: "Svoboda".

Subscription Rates: One year $12.00; six months $6.25; three months $3.25.— Jersey City & Foreign Rates: One year $14.00; six months $7.50; three months $4.00. For UNA members monthly 65¢.

Статті і дописи, підписані авторами, не мусять відповідати поглядам Редакції. Редакція застерігає собі право в потребі виправляти і скорочувати надіслані матеріяли. Незамовлені матеріяли повертається тільки тоді, коли автор собі це виразно застеріг долучивши заадресовану коверту з відповідною поштовою оплатою. — За зміст оголошень Редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J. 07303

Расова рівність

Схвалення в п'ятницю минулого тижня у Сенаті закону про громадянські права було приємною несподіванкою для Уряду, для законодатних палат Америки, для її народу і всіх тих у широкому світі, які вірять в рівність всіх людей без уваги на стать, колір шкіри, віру й походження. На цю несподіванку склалося кілька моментів: 483 поправки, що їх південні сенатори зголосили до законопроєкту впродовж 83-ох днів та 736 годин сенатських дебат, остаточно не тільки не погіршили тексту, але він вийшов навіть кращим, по лінії принципу рівности громадянських прав; схвалено той закон розмірно швидко, бо якраз через рік без одного дня від часу, коли зголошено його до Палади Репрезентантів; коли південностейтові сенатори повели обструкційну тактику з виголошуванням безконечних промов, несподіванкою було схвалення 10 червня ц. р. 71 голосом проти 29 заборони цієї тактики і, після того, вже на 9-ий день — переголосування його; несподіванкою, врешті була велика більшість, яка заявилася „за" — 73 проти 27 сенаторських голосів. Отож тепер існує оправдана надія, що без ніяких труднощів будуть вирівняні дрібні розбіжності між двома законодатними палатами і що на День Незалежности 4-го липня цього року Президент цей закон підпише.

Ніхто з найпалкіших прихильників того закону не обманює себе надією, що з хвилиною, як Президент поставить під ним свій підпис, припиниться дальша дискримінація муринів в Америці і наступить повна расова рівність. Щоб таке сталося, треба ще зміни психіки, зміни настроїв, треба ще довгого часу. Лідери муринських організацій рахуються з тим, що завзяті прихильники расової сеґреґації будуть у деяких південних стейтах ще далі проводити свою практику. Особливо це стосується рівного трактування муринів в усіх так званих закладах публічної ужиткови — в готелях і мотелях, в залізничих і автобусових стаціях, у ждальнях і ресторанах, в театрах, кінах і танечних залях, та — зокрема — у школах, у прийманні на працю та при виконуванні права голосування. Муринські організації заповіли, що вони негайно стануть „випробовувати" життьову вартість закону і що не вирікаються дальших демонстрацій.

А втім — якщо схвалений закон про громадянські права є все ще тільки одним із ступнів у процесі повного расового зрівняння в ЗДА, то цей ступінь значно наближає до вершка старань. Расова рівність в ЗДА перестала бути проблемою контроверсійною з погляду федерального і стейтового законодавства. Дальший спротив расовій сеґреґації буде спротивом існуючому законові, і тому ціла проблема переходить уже у сферу змагань за її закономірне виконання. Законодавці, рахуючись із дальшими зловживаннями, спеціяльно із шиканованням муринів у південних стейтах при так званих іспитах грамотности на право голосування у комунальних, стейтових і федеральних виборах, визначили докладно змогу покривджених і пошкодованих муринів процесуватися за свої права. Це вже не будуть процеси за застосування загальних приписів Конституції до життьової практики, а за послух отому новому законові.

Схвалення того закону заманіфестувало перед цілим світом становище Уряду, Конґресу, становище великої більшости народу в цій болючій расовій проблемі.

Палиці на два кінці

Багато причин викликало те, що від 1956 року ровєтський режим був змушений трохи „лібералізуватись". Задушливо-стиснена атмосфера часу „культу особи" Сталіна спричинила небезпечний для імперії застій життя, збайдужіння заляканих і стероризованих громадян СССР до всього, що не зветься хлібом та водою. Хрущов був змушений ставати в позу ліберала. В низці зроблених ним заходів знайшовся і неофіційний дозвіл листуватися із закордоном та одержувати з-за кордону пакунки. Дозвіл на листування приховував і приховує в собі не лише відпруження для розділених тисячами миль родин, а й небезпечну пастку для громадян СССР. У 1930-их роках тисячі осіб, що раніш переписувалися із закордоном, заслано на Сибір. Цю „козирну карту" можливого повторення терору тримає на всякий випадок Москва, заглядаючи очима сотень цензорів у кожний лист, що виходить за кордон. Обопільне листування дає, очевидно, також деякі матеріяли для КҐБ, бодай точні адреси багатьох українців за кордоном, — „адресар еміґрації".

Палицею на два кінці є також справа з пакунками. Совєтська преса, врядигоди згадуючи про пакунки з-за кордону, називає їх „подарунками", а інколи зневажливо „посилочками", які, мовляв, малощо варті. Такий згірдливий тон не випадковий, особливо тоді, коли Кремль змушений закуповувати пшеницю в капіталістичних державах. Антинародний режим, який кинув мільйони „викачаних" з трудящих рублів на пропаґандивні „спутніки" та міжнародні з'їзди комунізуючої молоді в Москві — не здібний забезпечити своїх громадян необхідним. Безнадійна убогість працюючих змусила владу погодитися, щоб родини в СССР одержували пакунки з харчами й одягом від родичів чи друзів за кордоном. Себто від еміґрації, на яку щодня злісно шипить совєтська преса! Але і в цій вимушеній згоді совєтська влада знайшла для себе нагоду... збагачувати комуністичну касу коштом посилок від національних еміґрацій з України, Білоруси, балтійських та інших республік СССР, Польщі, Чехо - Словаччини й інших сателітів. Використовуючи природнє людське почуття любови еміґрантів до своїх далеких знедолених родичів чи друзів під Совєтами — Москва встановила такі великі мита на пакунки, що забирає собі велику частину зароблених трудящими українцями за океаном грошей, вкладених в оплату пакунку, пересилку та надзвичайно високе мито. Мито справді небувало високе, бо разом з поштовою оплатою становить майже 40% вартости самого товару. Редакція „Канадійського Фармера", з 15-го червня, підрахувала, що від 7 травня до 7 червня ц. р. через аґенцію „Українська Книга" у Вінніпеґу вислано в Україну і взагалі до СССР 301 пачку на суму $23 290.50, з них титулом оплати мита московські комуністи заробили на людському горі й українських мозолях — $4 658. Лише за один місяць і лише з одної аґенції. Пакунки до СССР і країн - сателітів ідуть масово, і що далі то більше, бо звідти приходять „голодні листи". Тому прибутки московської державної каси зростають та ще й „чистокровними" американськими і канадійськими долярами.

Існують у світі якісь закони щодо висоти митних оплат, а особливо на такі речі, як хліб і одяг. Чи не час подумати про цю справу, писати до сенаторів і конґресменів, до Об'єднаних Націй?

Іван Кедрин

СЕРГІЙ ЛИТВИНЕНКО

Несподіваний відхід у вічність голови Об'єднання Мистців Українців в Америці й голови Літературно - Мистецького Клюбу в Ню Йорку, видатного українського мистця - скульптора й видатного громадянина Сергія Литвиненка став тим більшим ударом для американсько - української громади, що ще кілька днів тому він був повний життя й енергії. Ще два тижні тому він, у веселому тоні, промовляв на закінченні сезону в Літературно - Мистецькому Клюбі і укладав із деким з приявних пляни щодо осіннього сезону в Клюбі і нових мистецьких виставок. У четвер минулого тижня пішов до лікаря порадитись щодо болів в околиці серця. Не послухавши поради лікаря — вернувся ще додому, але вже не йшов тим своїм прикметним жвавим кроком, завжди випростований, як колишній бойовий вояк, а ледве — з допомогою лікаря — переборов невеличких два бльоки на долині міста Ню Йорку. Вночі треба було перевезти його до лікарні, з якої вже не вийшов.

Сергій Литвиненко був індивідуальністю, якої не легко заступити. Він єднав фанатичне укохання свого мистецтва і безперервну мистецьку творчість у своїй робітні — з рідким організаційним хистом та рідким зрозумінням для ширших громадських справ. Завдяки цьому він поклав величезні заслуги для українського культурного життя поза межами України, коли треба було саме організувати й творити нові цінності — від початку, з пустки, з нічого. Об'єднання Українців Мистців в Америці й Український Літературно - Мистецький Клюб в Ню Йорку — це його діти. Ці обидві станиці стали одними із найактивніших, найбільш продуктивних і найпозитивніших станиць американсько - українського життя.

Водночас Сергій Литвиненко мав ще дві рідкі в наших сумних умовинах риси вдачі: проживши майже 20 років в Західній Україні і одружившись із високоосвіченою галичанкою — він був соборником у повному цього слова значенні, себто не відрізняв галичан і наддніпрянців ні в теорії, ні в практиці, ставившись однаково до одних і до других оцінюючи їх за їх індивідуальними вартостями. Водночас він був людиною великої особистої культури, людиною товариською, яка визнавала принцип, що творча праця і співпраця неможливі, коли вони на в'яжуть творців також товариськими зв'язками.

Як мистець - скульптор С. Литвиненко не пішов за такими модними тепер в Америці крайнє модерністичними напрямками, проте з великою толерантністю і зрозумінням ставився до модерних творів своїх колеґ. Залишаючи суто мистецьку оцінку його творчости на пізніше, згадаємо особливо дві ділянки його мистецтва: його портрети та пам'ятники. В портретах він зафіксував риси справді чималої кількости його сучасників, особливо з літературно-мистецьких кіл, а його пам'ятники, які добули йому широку популярність, відіграють немалу національно-виховну ролю. І одною і другою ділянкою своєї творчости він посів тривале місце в історії українського мистецтва, як один із чільних наших скульпторів.

Сергій Литвиненко був людиною твердих національно-політичних принципів. Тому не дивниця, що коли йому справляли скромний ювілей, приготовивши його в тайні перед ювілятом, знаючи, що він був би рішуче від цього відмовився, — він був найбільш зворушений тоді, коли представники нюйоркського Відділу Об'єднання б. вояків українців в Америці передали йому Воєнний Хрест, як колишньому старшині Армії УНР. Очевидно, що в його картотеці у відповідних установах в Москві і Києві зазначено цю його непримиренну поставу до совєтського режиму і його вороже до будь-яких відхилів від негативного відношення до тієї влади. Тому від часу вмаршу совєтських військ до Львова в жадній совєтській публікації не згадувано прізвища автора величного пам'ятника на могилі Івана Франка на Личаківському цвинтарі у Львові, дармащо цей пам'ятник раз-у-раз репродукується в УССР. Сергій Литвиненко з цього приводу обурювався, але уважав також, що це честь для нього, коли зараховано його до тих українських „буржуазних націоналістів", імена яких небезпечно згадувати.

Сергій Литвиненко був одним із тих піонерів культурної праці в Америці, які надали напрямок певним ділянкам нашого тутешнього життя. Таким, як ним були Олександер Кошиць, Лука Мишуга, Роман Савицький — кожний в своїй ділянці культурної праці, хорового мистецтва, преси чи музики. Тому наступники Сергія Литвиненка матимуть вже чітко визначений шлях праці українських мистців й такого культурно - товариського осередку, як Літературно - Мистецький Клюб в Ню Йорку. Отож треба висловити тверду надію, що із смертю Сергія Литвиненка не замруть ті установи. Але ті станиці і нові їх керівники будуть довго-довго відчувати, що забракло справжньої душі, що не стало того, хто впоював духа в кожне діло, що його організував і що ним керував — Сергія Литвиненка. Часто повторюване твердження, що „нема незаступної людини" стосується тільки формальної сторінки: звичайно, на місце того, що не стало, в обов'язки вступає його заступник чи обирається нового наступника. Але коли відходить людина понад пересічної міри, коли відходить індивідуальність, то її страшенно трудно заступити, бо індивідуальності є рідкістю у людському муравлищі.

Тому не тільки нюйоркські українці, але й вся велика американсько-українська громада зазнала великої, невіджалуваної втрати, і тому вся вона в глибокому смутку проводитиме його на вічний спочинок.

ТАЄМНИЦЯ, ЯКУ ЩЕ НЕ РОЗКРИЛИ

Наче відгомін останньої війни, зворушило Польщу сенсаційне розкриття в районі містечка Валіми, у Вальбжихському вугільному басейні, колосальних підземних споруд з часів німецької окупації. Першим повідомив про це розкриття часопис „Жолнєж Вольносці".

Історія всієї цієї справи така. Кореспондент часопису „Жолнєж Вольносці", поручник Богдан Святкевич, після розмов з мешканцями Валіми, прийшов до висновку, що околиці цього містечка криють у собі якусь таємницю з часів другої світової війни.

Гола кам'яниста високорівня з чахлою рослинністю була місцем, куди довколишні мешканці майже не ходили. Не страшні леґенди відстрашували людей. Старожитці розповідають, що перед закінченням війни на тому місці висаджували німці щось у повітря, а через два роки після капітуляції Німеччини з-під землі час від часу чути було гуркіт ніби автоматних серій. Це було ніби якесь фантастичне ехо давно відгомінілої війни. І аж згодом довідалися люди про страшну трагедію багатьох тисяч невинних жертв гітлеризму.

Покидаючи чужу територію, гітлерівці замурували в підземеллі біля Валіми також чотирьох своїх вояків, які протягом двох років старалися звернути на себе увагу пострілами з автоматів. Вирятував їх звідти польський військовий відділ, що в 1947 році допомагав місцевому колгоспові збирати врожай. Розкопавши землю в тім місці, де чути було постріли, виявили бочку, в якій росло дерево. Почали копати вглиб, і невдовзі лопати натрапили на металеву плиту. За допомогою динаміту зробили отвір. І незабаром з нього висунулася голова, обросла сивим волоссям з рудою бородою.

Це був один з чотирьох вояків, яких живцем гітлерівці замурували в підземеллі, залишивши їм запаси води й консервів. Урятованих відправили в міліцію, а яму загорнули, вирішивши, очевидно, що це був лише бункер. Що далі було з тими вояками, ніхто сьогодні не може сказати. Мабуть, розстріляли їх тоді під гарячу руку...

Але це був щойно перший крок до виявлення таємниці. Другий крок зроблено аж через 20 років, по закінченні війни.

Навязуючи, либонь, до „реваншистських плянів" Бонну, якими Москва страшить Польщу, Святкевич пише про „мерседеси" з німецькими туристами, які приходилося йому бачити останнім часом біля цієї таємничої гори. „Що приводило цих гостей з Німеччини сюди, де немає туристичних баз, немає пам'яток старовини?" — запитує він. На совісті цього журналіста полишаємо й згадувані ним твердження місцевих мешканців про те, що не раз і не два автомашини з чужинецькими відзнаками пробиралися на кам'янисту високорівню біля Валіми.

Не знати, що спонукало польські урядові чинники саме тепер взятися до широко організованих розкопин у районі Валіми, — „чужинецькі авта", розповіді місцевих мешканців чи інші які причини.

На основі зібраних урядовими чинниками даних стало відомо, що в роках війни маленьке місто Валіма, віддалене від головних магістралей, раптом стало місцем скупчення військ СС і СД. За ними прибували сюди довгими колонами воєннополонені. Вантажними автами вдень і вночі везли накриті брезентами якісь апарати, металеві конструкції, матеріяли... Місцеві мешканці розуміли, що в секретній зоні, в горах, куди нікого із сторонніх осіб не допускали під загрозою смертної кари, відбуваються якісь роботи. Але не було чути ані гуркоту машин, ані людських голосів...

За кілька місяців групи СС і СД тією ж дорогою переїхали через Валіму назад. Жадного полоненого серед них не було видно.

І от цими днями польський журналіст з групою військовиків спустився в залізо-бетонові потайники, під землю, порослу високими березами та ялинами, що їх посадили тут у величезних бочках німці.

Перед ними відкрився широкий, положистий тунель. Люди йдуть годину, другу... Тунель щораз поширюється. Тут може вміститися вже залізничий поїзд. На стінах безладно звисають електричні дроти, під ногами розторощені жарівки. Направо й наліво простягаються відокремлені сталевими дверима розгалуження цього лябіринту. Глибина приблизно 300 метрів. Але вниз ще й ще поверхами ідуть коридори, залі... В один з отворів кинули камінь. Глибина 500 метрів. Люди стоять у надрах гори, а повітря свіже, пахне сосновим лісом. Це — ще одна, тепер уже інженерна, загадка.

Дослідження підземного міста — щойно в початках. Тут тепер працюють інженери, геологи, науковці, військові техніки. Польський уряд запросив до Валіми кореспондентів московських „Ізвєстій" і „Радянської України". Недавно виявлено величезні рури, що ведуть кудись у глибінь. Цими рурами подавали вниз рідкий бетон. Розгадка таємниці, мабуть, десь там, на глибині 1 000-1 500 метрів.

Перед дослідниками підземелля постають десятки питань. Довжелезний коридор сполучує дві просторі залі. В них — якісь напівокруглі бетонові споруди, без дверей і вікон. Що в тих спорудах? Що криється на тих глибинах, куди не сягає промінь ліхтаря? Де кінчиться цей лябіринт? Де поділися ті тисячі воєннополонених українців, поляків, бельгійців, французів?...

До речі, цими днями місцевий мешканець Казимир Федорович знайшов у хаті на горищі, недалеко таємничої гори, пожовклий аркуш паперу, один із списків полонених — 250 осіб безвісти зниклих. Усе це, очевидно, ті, що згинули під землею. Ось деякі українські прізвища: Федір Дейниченко, Олександер Ярощук, Петро Шевченко, Максим Чорний, Василь Каченко, Савелій Сахно...

Часопис „Жолнєж Вольносці" висловлює здогад, що підземелля біля Валіми було колосальною фабрикою, яка мала виробляти для Гітлера ракети „фав", а може навіть „суперзброю", на яку натякали німці перед капітуляцією.

В найближчому часі, твердить Святкевич, ця таємниця з другої світової війни буде розкрита.

В. С-ко

НА ВІДКРИТТЯ ПАМ'ЯТНИКА ШЕВЧЕНКОВІ У ВАШИНҐТОНІ

Іде землею Шевченко,
Несе нам святий заповіт
І громом кидає мементо:
Вставайте й кайдани порвіть!

Де в рабство заковані люди —
Вродився віщий Кобзар
Із серцем — сонцем у грудях,
Із словом, що Божий дар.

І сам замінився у слово,
І слово пішло в народ,
Як заклик на бій проти злого,
На сторожі прав і свобод.

Пізнали пророка народи,
Злякався поета тиран...
До правди і до свободи
Месія, що Богом послан.

Яка для радіння нагода:
На площі столичної плющ,
Прийшов Він — Камінний
[Господар,
Володар праведних душ.

І коване бронзою слово
Про справедливий закон
В нового світу основу
стає із гранітних колон.

... Іде землею Шевченко,
Несе нам святий заповіт
І громом кидає мементо:
Вставайте й кайдани порвіть!

ОСТАП ТАРНАВСЬКИЙ

27 ЧЕРВНЯ

На нас всіх, сущих в чужині,
Тяжить судьба тих мільйонів,
Що „там" караються в ярмі,
І Вашинґтона
ждуть законів.

Якраз в цей день, коли Тарас
Велично став на п'єдесталі,
Вони звертаються до нас
З надією в своїй печалі.

Скажімо ж слово за братів,
Кликнімо вольними устами,
Хай вчує світ про тих рабів,
Хай вчує й Бог,
що є над нами.

А ти, Кобзарю, Батьку наш,
Що став сьогодні на ґраніті,
Символом правди
будь для нас,
Борцем за волю в новім світі!

ЄВГЕН ВОЙТОВИЧ

Із судової залі в Україні

„Вигуки... проти партії і радянської влади".

„Радянська Україна" з 14 червня, у статті „Урок естетики", цитує уривки з листів, що надходять до редакції. Обороняючи якогось Диканя — секретаря парткому Свалявської зони на Закарпатті, київський щоденник наводить уривок з листа свого читача, який називає Диканя „всемогутнім владикою" з часів „презренного культу особи." Читач-дописувач згадує, що коли судили Диканя і незаконно оправдали, то в залі „замість публічного схвалення судового вироку — гробова тиша, плач і скрегіт зубів". Особливо цікаве місце з того, критикованого „Радянською Україною", допису із судової залі таке: „В гущі народу чуються вигуки проти беззаконня, проти партії і радянської влади".

УКРАЇНСЬКА ВІЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК у ЗДА

ТАРАС ШЕВЧЕНКО

(ДО 150-ЛІТТЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)

(22)

Вадим Павловський

ШЕВЧЕНКО В ПАМ'ЯТНИКАХ

К. Бульдін і А. Дараган працювали над новим проєктом пам'ятника Шевченкові на його могилі, разом із третім скульптором, Яковом Ражбою. Пам'ятник був задуманий у вигляді кам'яної скелі, на якій височить велетенська тополя, складена теж із каменю — понад 20 метрів висоти. Під тополею (символом України) сидить вилитий з бронзи Тарас Шевченко з книжкою в руках. Коло ніг його — постаті: селянин у кайданах і Катерина з сином на руках — по праву руку поета, а по ліву — робітник і комсомолець із комсомолкою. В 1936 році цей проєкт був погоджений з тодішніми партійними вождями України — першим секретарем ЦК КП(б)У, Станіславом Косіором, головою Раднаркому Панасом Любченком та зам. Наркомосвіти, Андрієм Хвилею; він дуже сподобався їм. Авторам дали ще один рік часу на виготовлення робочої моделі в одну п'яту дійсного розміру.

Але коли модель вже кінчали, трапилися нові зміни в партійній верхівці: почалась „єжовщина". Косіор загубив свій вплив, П. Любченко застрелився; А. Хвилю арештували й розстріляли за „націоналізм".

Київський комуніст Машков улітку 1937 року написав до московської „Архитектурной Газеты" листа-доноса, в якому звинувачував авторів проєкту пам'ятника на могилі в українському націоналізмі, а архітектів В. Кричевського й П. Костирка, за проєктом яких кінчали будувати великий меморіяльний музей коло могили поета, — в тому, що плян будинку складений у формі надмогильного хреста. Всі роботи відразу зупинились. Скульпторам довелося показувати свій великий модель вже Нікіті Хрущову, який приїхав тоді наводити партійні порядки на Україні.

Модель не сподобалась Хрущову, і він рішуче відмовився затвердити проєкт пам'ятника. В той самий час Хрущов побачив і модель Манізера для пам'ятника в Києві. Він рішив, що пам'ятник має занадто багато фігур, і наказав узяти з нього лише одну постать — самого Шевченка — і поставити її на могилі поета замість проєкту Бульдіна, Дарагана й Ражби[59], а для пам'ятника в Києві зробити нову постать, без усяких додаткових фігур. Манізер наспіх виліпив ще одну постать Шевченка, досить схожу на попередню, для Києва. Бронзовий відлив з неї, поставлений на опецькуватому підніжжі, на тому місці, де до 1917 року стояв пам'ятник цареві Миколі І, відкрито було в Києві 6 березня 1939 року, перед 200-тисячним натовпом народу. 18 червня того самого року відкрито пам'ятник на могилі Шевченка, разом з нарешті закінченим меморіяльним музеєм при могилі.

Це, здається, був останній пам'ятник Тарасові Шевченкові, поставлений перед другою світовою війною на совєтській Україні.

На західних українських землях в цей час — 1936 року виник ще один пам'ятник нашому поетові, поставлений у с. Луб'яни, коло Львова. Автор цього погруддя невідомий[60].

Після другої світової війни

По війні уряд УССР та місцева адміністрація почали широкою рукою ставити по містах і селах України різні пам'ятники. Підкреслюючи своє шанобливе ставлення до пам'яті великого поета України, вони, поряд із воєнними героями та партійними вождями, ставлять багато пам'ятників і Тарасові Шевченкові. Це, переважно, прості погруддя на постаменті, автори яких нам невідомі. Оскільки ці пам'ятники поставлені владою, вони виконані загалом грамотно. За неповними відомостями, до 1964 року їх було поставлено в таких місцях:

1945 р., грудень. — Переяслав (Переяслав-Хмельницький).
1948 р. — Київ, поруч із будинком-музеєм Т. Шевченка на Шевченківськім завулку.
1948 р. — с. Лисиничі, Львів, обл. — відновлено старий пам'ятник, поставлений 1911 року.
1950 р., травень. — с. Конюшки, Бурштинського р-ну, Станиславівської области.
1950 р. — Березівська МТС, Одеської обл.
Коло 1950 р. — м. Тернопіль, у міськім парку.
1951 р., осінь — м. Дніпропетровськ.
1952 р., — с. Синява, Збар. р-ну, Терноп. обл.
1952 р. — с. Шепарівці, коло Коломиї (повний зріст).
1952 р. — на шляху між Самбором і Дрогобичем (на повний зріст).
1953 р., 1 травня — с. Черничий Яр, Полтав. обл.
1953 р., серпень — м. Сміла, Черкаськ. р-ну, Київ. обл.
1953 р., грудень — м. Золочів, Львів. обл.
1953 р. — с. Нижанковичі, Старосамбір р-ну (на ввесь зріст).
Коло того самого часу — с. Устя, Івано-Франківського р-ну.
1954 р., червень — с. Велика Білозірка, Запорізьк. обл.
1955 р. — с. Моринці, Звенигор. р-ну, Київ. обл.
1955 р., 8 вересня — м. Сталіно (тепер — м. Донецьк).
1957 р., 1 вересня — с. Лисиниці, Збаразьк. р-ну, Терноп. обл. нове погруддя, роботи Volod. Беця на місці погруддя, зробленого його батьком, Степаном, у 1914 році.
1957 р. — м. Харків, на Основі, на місці гіпсового погруддя, поставленого в березні 1921 року.
1958 р., 22 червня — с. Бродки, Львівськ. обл.
1958 р., — с. Шила, Збаразьк. р-ну, Терноп. обл., нове погруддя, скульптора Якова Чайки, на місці погруддя, поставленого 1914 року.
1960 р. — с. Лозівка, Терноп. обл.
1963 р., 20 жовтня — м. Остріг на Волині.

Поза тим відомо, що по війні поставлено пам'ятники Шевченкові також у м. Корсуні, в с. Шевченковім (кол. Кирилівка) — новий пам'ятник, в м. Яготині, Кривому Розі, в с. Маньківцях, Черкаськ. обл., у Бериславськім парку над Дніпром — на березі Кахівського моря, і в с. Брониця, Самбірськ. р-ну, але даних про час відкриття їх ми не маємо.

Поза межами України є також пам'ятники Шевченкові в інших республіках Совєтського Союзу, як, напр., в м. Ашхабаді (Туркменська ССР) та в Форті Шевченка (кол. Новопетровський форт), у Казахській ССР. Можна згадати також погруддя нашого поета в Румунії — в Букарешті.

Пам'ятники Шевченкові в Америці

Славетний українсько-американський скульптор Олександер Архипенко здавна працював над інтерпретуванням образу Шевченка[61]. Він зробив два надзвичайно цікаві погруддя поета. На першім, яке в свій час викликало багато дискусій, Шевченко зображений з бородою, як він повертався з заслання; в лівій руці він тримає рукописи. Нахилившись до глядача, він показує йому пальцем, куди прямувати — вперед!.

Друге погруддя, закінчене 1933 року — замріяний Шевченко, огорнутий плащем; він весь у владі своїх дум. Це — лірична, надзвичайно вдала композиція, насичена психологічним змістом.

Це бронзове погруддя — заходами української громади м. Клівленду в Огайо — поставлене пам'ятником великому поетові в т. зв. Українському Городі — частині парку, в якому різні національні групи мають пам'ятники своїм найвидатнішим культурним діячам.

[59] За особистою оповіддю Андрія Дарагана авторові цього нарису.

[60] Мих. Вас. Керницький. „Каміння говорить..." Жовтень, 1964, ч. 3, ст. 132-137.

[61] А. Малоца. „Портрети Шевченка в творчості Архипенка". Наш Шевченко. Збірник-альманах на 1961 рік. Видав. „Свобода", Джерзі Сиґі, 1960, ст. 126.

ПРОГРАМА ДВОХ КОНЦЕРТІВ З НАГОДИ ВІДКРИТТЯ ПАМ'ЯТНИКА ТАРАСОВІ ШЕВЧЕНКОВІ У ВАШИНҐТОНІ

ПЕРШИЙ КОНЦЕРТ

Constitution Hall — 18th and D Streets, N.W.
СУБОТА, 27-го ЧЕРВНЯ 1964 року.
Початок год. 5:00 по пол.

„ТЕАТР ШЕВЧЕНКОВОГО СЛОВА": НЕОФІТИ — Інсценізація і постава: Олімпії Добровольської. Музичне оформлення: Івана Недільського. „Псалом новий Господеві" — І. Недільського — Хор „Думка" Ню Йорк. Техніка озвучення: Володимира Змія і Ярослава Недільського. Участь беруть — пані: Орися Андрейко, Марія Глуха, Ольга Кириченко, Богданна Клецор, Лідія Крушельницька, Світляна Луцька, Люба Стебельська, Христина Прокоп, Рома Шуган; Панове: Йосип Гірняк, Володимир Змій.

ДО 50-их РОКОВИН СМЕРТИ Т. ШЕВЧЕНКА — Самійленко-Лисенко: для баритона, тенора і мішаного хору в супроводі фортепіяна. Солісти: Василь Зарицький — баритон, Ярослав Головка — тенор.

ШЕВЧЕНКОВІ — Малицька-Стеценко — кантата для мішаного хору в супроводі фортепіяна. Виконують Об'єднані Хори міста Чікаґо: хор „Славута", жін. хор „Союзу Українок Америки", Відділ 22, хор „Сурма". При фортепіяні: Ігор Білогруд. Диригент: Іван Трухлий.

— ПЕРЕРВА —

ЮРОДИВИЙ — Т. Шевченко. Рецитація англійською мовою: Василь Шуст.

ПОСЛАНІЄ — Шевченко-Рудницький. („До мертвих, живих і ненароджених земляків моїх . . .") — симфонічна кантата в 4-ох частинах для мішаного хору, оркестри, сопрано сольо, баритона сольо і віольончелі сольо, Ор. 35. а) І світає, і смеркає . . .; б) Нема на світі України; в) Доборолась Україна до самого краю; г) Учітеся, брати мої. Виконують: Об'єднані — Хори „Кобзар" Філядельфія і „Трембіта" Нюарк. Симфонічна оркестра (Музичної Юнії у Вашинґтоні). Солісти: Євгенія Василенко — сопрано, Лев Рейнарович — баритон, Доріян Рудницький — віольончеля. Диригент — Композитор.

Б'ЮТЬ ПОРОГИ — Шевченко-Лисенко — кантата для чоловічого і мішаного хорів, оркестри і солістів. Солісти: Омелян Татунчак — тенор, Лев Рейнарович — баритон, Володимир Поліщук — бас. Симфонічна оркестра (Музичної Юнії у Вашинґтоні). Виконують: Об'єднані хори: „Славута", жіночий хор „Союзу Українок Америки", Відділ 22 і „Сурма" — Чікаґо, „Кобзар" — Філядельфія та „Трембіта" — Нюарк. Диригент: Антін Рудницький. — Інструментальні партії до творів у другій половині програми оркестрував д-р Антін Рудницький, мистецький керівник СУХА.

ДРУГИЙ КОНЦЕРТ

Constitution Hall — 18th and D Streets, N.W.
СУБОТА, 27-го ЧЕРВНЯ 1964 року.
Початок год. 8:30 веч.

„ТЕАТР ШЕВЧЕНКОВОГО СЛОВА": НЕОФІТИ — Інсценізація і постава: Олімпії Добровольської. Музичне оформлення: Івана Недільського. „Псалом новий Господеві" — І. Недільського — Хор „Думка" Ню Йорк. Техніка озвучення: Володимира Змія і Ярослава Недільського. Участь беруть — пані: Орися Андрейко, Марія Глуха, Ольга Кириченко, Богданна Клецор, Лідія Крущельницька, Світляна Луцька, Люба Стебельська, Христина Прокоп, Рома Шуган; Панове: Йосип Гірняк, Володимир Змій.

ДО 50-их РОКОВИН СМЕРТИ Т. ШЕВЧЕНКА — Самійленко-Лисенко: для баритона, тенора і мішаного хору в супроводі фортепіяна. Солісти: Ромуальд Пестик — бас, Юрій Оришкевич — тенор.

МОЛИТВА — Шевченко-Людкевич: з музичної поеми „Кавказ", в супроводі фортепіяна.

ШЕВЧЕНКОВІ — Малицька-Стеценко: кантата для мішаного хору в супроводі фортепіяна. Виконує український хор „Дніпро" Клівленд, Огайо. При фортепіяні: Марія Грушкевич і Борис Садовський. Диригент: Євген Садовський.

КОСАР — Шевченко-Людкевич: чоловічий хор в супроводі фортепіяна.

ДВА ХОРИ З ПОЕМИ ШЕВЧЕНКА „ГАМАЛІЯ" — Шевченко-Лисенко: а) Ой, нема, нема (хор бранців). Соліст: Юрій Оришкевич — тенор; б) У туркені по тім боці. Виконують Об'єднані чоловічі хори: „Дніпро" Клівленд і „Думка" Ню Йорк. При фортепіяні: Марта Савчак. Диригент: Євген Садовський.

— ПЕРЕРВА —

ЮРОДИВИЙ — Т. Шевченко. Рецитація англійською мовою: Василь Шуст.

ВИБІР ГЕТЬМАНА — Шевченко-Кудрик: кантата для чоловічого і мішаного хорів, соліста баса та симфонічної оркестри. Соліст: Андрій Добрянський — бас-баритон. Симфонічна оркестра (Музичної Юнії у Вашинґтоні). Виконує український хор „Думка" Ню Йорк. Диригент: Іван Задорожний.

Б'ЮТЬ ПОРОГИ — Шевченко-Лисенко: кантата для чоловічого і мішаного хорів, симфонічної оркестри і солістів. Солісти: Богдан Пирожак — тенор, Андрій Добрянський — бас-баритон, Ігор Зам'ятий — бас. Симфонічна оркестра (Музичної Юнії у Вашинґтоні). Виконують Об'єднані хори: „Дніпро" Клівленд і „Думка" Ню Йорк. Диригент: Іван Задорожний. — Партію для двох фортепіяно до кантати „Вибір Гетьмана" написав Микола Фоменко, — оркестрував Олександер Берник. Інструментальну партію кантати „Б'ють пороги", оркестрував д-р Антін Рудницький. Хори, які беруть участь у концерті, є членами Союзу Українських Хорів Америки.

Діти в Асторії — Шевченкові

Дня 11-го квітня спільними силами дітей школи українознавства, при парохії Чесного Хреста і Юного СУМА в Асторії, улаштували концерт в честь Тараса Шевченка.

Концерт є одним із багатьох менших і більших імпрез, які є виявом діяльности праці українського осередку, що громадиться навколо церкви Чесного Хреста, де парох о. Андрійчук терпеливо є присутній на всіх пробах, зборах і мітинґах, аж до часу, коли збудують нову, гарну церкву.

Школу українознавства провадять кваліфіковані учителі п-во Гумеаюки, що вкладають багато праці і посвяти, щоб діточки уміли і шанували рідну мову. „І чужого научайтесь, свого не цурайтесь" — писав Шевченко, немов передбачуючи проблему, перед якою стане українська еміграція в Америці.

Юний СУМ за короткий час свого існування в Асторії зумів згуртувати громадку дітей, щоб спільними силами вдержати свою приналежність до української нації. Сестра монахиня Мати Марія з Чину Василія Великого, безкорисно вчить діточок гарних українських пісень і рідних звичаїв. П-ні Оприско провадить школу українських танків. Ця група виступила дня 26-го квітня на Світовій Виставці і всі вони ті поодинокі гуртки творять одну велику українську спільноту, що дає змогу дітям виховуватись в українському дусі.

Концерт Т. Шевченка не був великим мистецьким осягом, але доказом, що наші діти, згуртовані в одну громаду, спом'янули великого Пророка так, як уміли ,і за це належиться їм похвала, а нашим учителям і виховникам велика честь.

Батьківський Комітет Школи Українознавства докладає всіх старань, щоб ту школу вдержати і передав дохід з імпрези в сумі 40.00 дол. на пам'ятник Т. Шевченкові у Вашинґтоні, як маленьку китичку квітів від дітей Школи українознавства для вияву любови і пошани для великого Поета.

Л. С., секретарка
Батьківського Комітету
Укр. Школи в Асторії

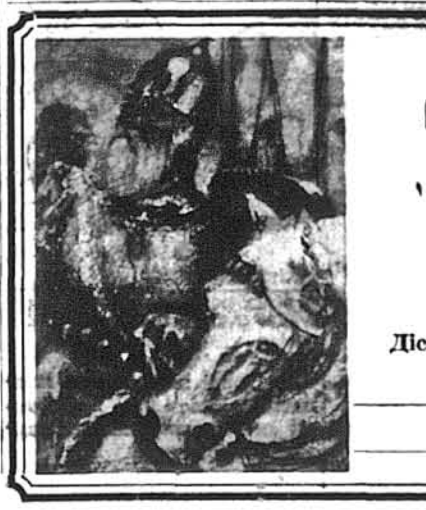
Нові пам'ятники на Україні

Новий пам'ятник Т. Шевченкові відкрито в Херсоні, в центрі молодого гаю, посадженого з нагоди 150-ої річниці з дня народження Кобзаря. Крім того, „Міністерство культури УССР передало виконкомам обласних і міських рад... скульптурні твори". У Черкасах буде встановлена бронзова постать Т. Шевченка, виконана М. Вронським і О. Олійником. У Косові на Станиславівщині поставлять композицію з штучного каменю „Народні традиції"; „новий парк у Дарницькому районі Києва прикрасить бронзова постать Лесі Українки"... З „Радянської Культури" з 7-го червня довідуємося, що найгірше припало Житомирові: там буде поставлений ще один пам'ятник Ленінові...

Далеку дорогу,
життя,
Ми пройшли.
Кожна — свою.
І тепер, ми прийшли —
Засядем, у лавку одну.
Хто нас, і кого ми
привітаєм?

Професорів нема.
Хоч і весело нам,
За минулим —
Жаль — серце
стиска.
Молодими у світ ми
ішли.
Сповняти, заповіт
Тараса,
Ми прирекли.
Тепер складаєм, матуру
життя.
Хто скільки міг,
Праці віддав —
Україна — прийняла.
Згадаймо тих, що з нами
нема.
Товаришок, професорів.
Їх . . .
Думка наша
віта.
Гей товаришки!
Годі сумувать!
Весело, разом,
І на повну грудь.
Розвеселім пройдешную
путь.
Доля ласкава для нас
була.
У 150-ліття безсмертного
Тараса.
Разом нас
звела.

ПРІСЯ
Нью Гейвен, 8. IV. 1964 р.

Ювілейна Академія в 150-річчя народження Тараса Шевченка в Бостоні, Масс.

19-го квітня українська громада м. Бостону і околиць під протекторатом місцевого Відділу УККА, за допомогою молодечих організацій Пласту і Юного СУМА, Відділу Союзу Українок, парафіяльних хорів і окремих осіб відзначила 150-ту річницю народження генія України Т. Шевченка.

По відспіванню „Заповіту" об'єднаним хором співаків Української Католицької і Української Православної Церков в супроводі мандолінової окрестри Ю СУМА під дириґентурою п. М. Калініченка, академію відкрив п. С. Бойчук, голова Відділу УККА, привітавши духовних отців і всіх приявних. Доповідь про життя і творчість Шевченка виголосив п. А. Бараник. Виголошену доповідь вислухали присутні з увагою. В залі було чимало доросту і малих дітей. Доповідач зібрав заслужені оплески.

Великою несподіванкою був виступ солістки п-і Шарльоти Ордасі-Баранської, артистки Метрополітальної Опери в Ню Йорку, яка з майстерністю, ніжністю і відчуттям відспівала „Хустину" та „Нащо мені чорні брови" при акомпаніяменті проф. Е. Голембіовського і була обдарована китицею троянд та гучними оплесками. Бостонські українці були їй вдячні за несподіванку, бо вона в Бостоні була коротко у своїх справах.

Миле враження зробила пісня „Така її доля" — музика Заремби, виконана жіночим ансамблем в супроводі мандолінової оркестри СУМА. Ця сама оркестра відіграла пісню „Реве та стогне" та зразу супроводила сольоспів під дириґентурою п. М. Калініченка у виконанні п-і Наталії Калініченко „Ой три шляхи широкії" музика Стеценка.

Вкінці першої частини п. Орест Щудлюк, голова місцевого Шевченківського Комітету роздав грамоти жертводавцям на будову Пам'ятника Т. Шевченкові у Вашинґтоні, які жертвували по 25 і більше долярів, і закликав до масової участи бостонських українців, а особливо молоді у відкриттю пам'ятника Т. Шевченкові 27-го червня.

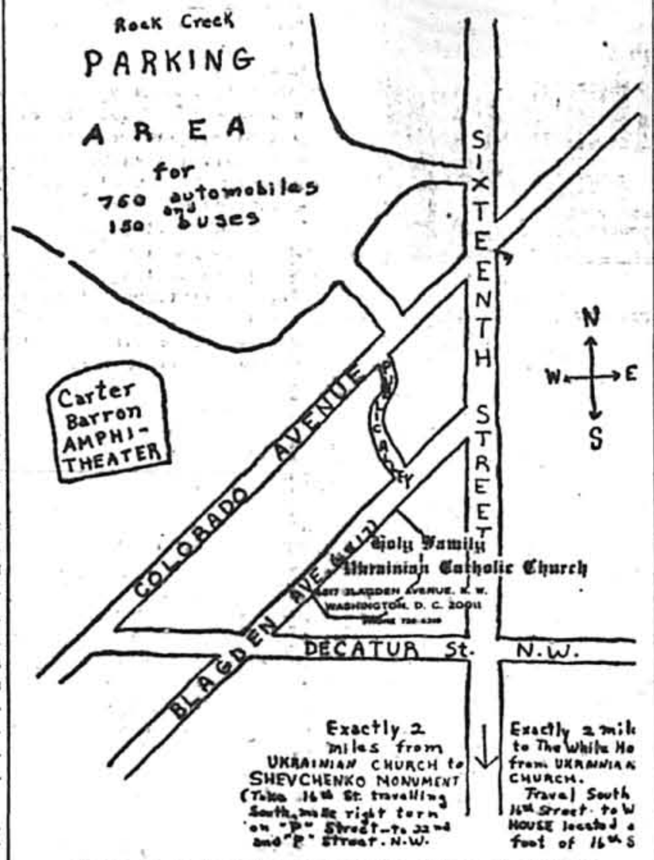
Гарно виконано сценічний монтаж з рецетацією „Слава Кобзареві" пластовою оркестрою під керівництвом п. Шигрина. Пісні: „Розрита могила" (Котка) і „О три шляхи широкії" (Людкевича) гарно виконав мішаний хор Української Католицької Церкви Найсвятішого Серця Ісусового під дириґентурою С. Дацька. Поему „Кавказ" добре деклямувала панна Ада Киричок і дістала гучні оплески. Улюблена бостонська українська співачка - сопрано п. Лариса Діяк виконала пісню „Плавай, плавай лебедоньку" (Стеценка) під акомпаніямент проф. Е. Ґолембіовського. Останньою точкою програми була гарна інсценізація з кольоровими прожекторами „Великий льох", яку виконали пані з Відділу Союзу Українок.

Відповідальний за мистецьку частину академії проф. д-р І. Олексишин, культурно-освітній референт Відділу УККА, подякувавши доповідачеві п. А. Бараникові за такий гарний реферат, всім виконцям програми і всім присутнім на залі, закрив академію.

Д. Н.

● Західньо - німецький уряд заборонив Большому Балетові Москви продовжувати гостинні виступи й видалив його за те, що той, за наказом від совєтського уряду, відмовився виїхати на гостинні виступи до Західнього Берліну. Совєти зголосили офіційний протест.

Відправи в українській католицькій церкві св. Родини при 4817 Блеґден Евеню, Н. В. у Вашинґтоні з нагоди відкриття пам'ятника Тарасові Шевченкові

Місце й адреса української католицької церкви Святої Родини у Вашинґтоні.

Rev. Theodore J. Danusiar, 4817 Blagden Avenue, N.W., Washington 11, D.C.

Парохіяльний уряд української католицької церкви св. Родини у Вашинґтоні повідомляє всіх українців католиків Америки і Канади, що на зарядження Їх Митрополита Амвросія відбудуться слідуючі відправи в нашій церкві у Вашинґтоні.

В п'ятницю, 26-го червня о год. 5:00 по пол. відправиться Молебень до Серця Христового при ласкавій участі Кир Амвросія. Молебен відправиться в городі при церкві під голим небом. Того ж самого дня о год. 10:00 вечором відбудуться цілонічні молитви з виставленням Найсвятіших Тайн. В суботу 27-го червня цілонічні молитви закінчуться співаною Літургією о год. 6:00 рано. В суботу також буде відправлена друга Богослужба о год. 8:00 рано.

В неділю, 28-го червня відправиться 4 Богослужби: перша, рецитована о годині 8:00 ранком, друга рецитована о год. 9:00 ранком, третя читана Богослужба о годині 10:00 ранком, а четверта співана Богослужба о год. 11:00 перед полуднем.

Чотири Богослужби відправиться тому, щоб дати можність всім учасникам свята відкриття Пам'ятника вислухати Службу Божу у Вашинґтоні.

Українці! Пам'ятайте про вище подані Богослужби, бо це є вже в традиції і в крові українського народу зачинати і кінчити кожне історичне діло з Богом.

Кожний католицький священик, котрий хотів би відправити в нас Богослужбу, повинен якнайскорше повідомити про це пароха, о. Данюсяра.

Прошу звернути увагу на залучений плян розміщень осідку укр. кат. парохії, паркування, місця Пам'ятника Шевченка та Білого Дому.

„Рідні Школи" в Джерзі Сити та інших містах закінчили навчальний рік

Джерзі Сити. — Минулої суботи, 20-го червня 1964 р., українознавча „Рідна Школа" в цій, як і в багатьох інших наших громадах закінчила ще один рік українознавчого навчання та рідношкільного виховання нашої дітвори. Шкільний рік в „Рідній Школі" в Джерзі Сити закінчено спільною зустріччю учителів і учнів з батьками. Зустріч відкрив коротким словом директор та справжня „душа" всієї школи і навчання, проф. Мухин, інформуючи, що з початком року до школи вписалося 131 учень, а закінчило рік навчання 129 учнів, при чому 54 закінчило навчання з дуже добрим успіхом, 39 з добрим, 35 із задовільним і тільки одна дитина мала незадовільний успіх. Вияснюючи справу, директор Мухин відкликався м. і. на недавню заяву первоієрарха Української Католицької Церкви в ЗДА, ВПреосв. Митрополита Кир Амвросія Сенишина, який відвідуючи місцеву парафію пригадував, що навчання дітей рідної грамоти і українського патріотизму починається дома, а школа, церква і громада можуть їх тільки розвивати, доповнювати й оформлювати. Вісім учнів: Валерій Романів, Маруся Фесьо, Роман Шупляк, Тереза Хижак, Даня Малюца, Олена Олійник, Люба Кравчук і Валентина Кохановська закінчили з дуже добрим і добрим успіхами восьму клясу і українознавчу школу. Їх вітав і прощав на дальшу дорогу життя їхній учитель п. Іван Нинка. Опісля промовляли ще голова Відділу УККА п. Вол. Білик, д-р Слиж й інж. Кравчук від Управи „Рідної Школи", проф. Ясіновський від учителів та Олена Олійник від учнів-випускників.

Цього ж дня в домівці „Пласту" місцевого УНДому відбулася передвакаційна зустріч новачок і їх родичів, на якій новачки відіграли дбайливо підготовані сценки-байки „Дідова казка", „Лисичка і журавель" та „Рукавичка". Над підготовою сценок, декораціями і гарними строями звірят працювали сестрички Ліда Підгородецька, Леся Сененко і Мотря Нинка.

„Тільки цифри, тільки факти".

Під таким заголовком журнал „Україна" ч. 19 подає на першій сторінці наступні туманні „цифри і факти": „За 5 років 7-річки продукція Дніпропетровщини порівняно з 1958 роком зросла на 58% і хемічна — на 155%. Витоп чавуну, сталі, виробництво мінеральних добрив збільшились в 1.7 раза; виробництво прокату й видобуток залізної руди — в 1,5 раза; видобуток манґанової руди — в 1'8 раза"... Такі цифри і факти нагадують засекречений код або ж звітування з часів Сталіна.

Купуйте в підприємствах, що оголошуються в „Свободі"

У Пресвітерській Церкві у Вашинґтоні відбудеться Шевченківська Сесія Собору Українського Євангельського Об'єднання

Головна Управа Українського Євангельського Об'єднання на ЗДА повідомляє, що у зв'язку з відкриттям пам'ятника Т. Шевченкові 27 червня, о 8 год. ранку, в історичній Пресвітерській Церкві у Вашинґтоні, при 1313 Ню Йорк Авеню, відбудеться Шевченківська Сесія Собору. О 9-ій г. там же буде спільне українське протестантське Богослуження, в якому, як і в Соборі, візьме участь капелян американського Сенату. Згадана церква стоїть недалеко від пам'ятника Вашинґтонові.

У Вашинґтоні відбудеться Богослужба українських баптистів

У зв'язку з відкриттям пам'ятника Т. Шевченкові, 27 червня, від г. 9 до 10.30 ранку відбудеться Богослуження українських баптистів у Капітоль Баптист Церкві, 3942 Алабама Авеню. Пастор Купер запросив виголосити проповідь пастора С. Нищика, там же, у неділю 28 червня об 11 г. дня, спеціяльно для земляків-українців.

Читайте українські книжки і газети, бо часте читання веде до просвіти, а просвіта — це сила

ТАРЗАН, ч. 5257. Людина прив'язана до дерева.

Тарзан і Дон Мур нагло затрималися в своїй подорожі до села тубільців...

Бо чорні хижаки, що живляться падлом і що є віщунами смерти, ширяли над невідомою здобиччю.

Чоловіки швидко рушили до сцени... І побачили, що один із браконьєрів був немилосерно побитий і прив'язаний до дерева.